

Олександра ІГНАТОВИЧ

СВОЄРІДНІСТЬ НАРИСІВ У ДОРОБКУ ІВАНА ЧЕНДЕЯ (КНИГА «СВАЛЯВСЬКІ ЗУСТРІЧІ»)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (52)

УДК 821.161.2-4.09Чендей

DOI: 10.24144/2663-6840/2024.2(52).201–209

Ігнатівч О. Своєрідність нарисів у доробку Івана Чендея (книга «Свалявські зустрічі»); кількість бібліографічних джерел—14; мова – українська.

Анотація. Збірка нарисів лауреата Національної літературної премії ім. Т.Шевченка Івана Чендея (1922 – 2005) «Свалявські зустрічі» (1977) присвячена розповіді про Свалявський лісокомбінат і його працівників. Літератор звертає увагу на особливий мікроклімат підприємства, де можливе для людини гармонійне поєднання у віднайденні себе та служінні людям.

Книзі І. Чендея притаманні елементи християнської середньовічної літератури. Біблійні аспекти простежуємо у символіці чисел: дванадцять (кількість творів у збірці), тридцять три (нарис «Воронич»); символіці образів: риби (нарис «Рибовод»), дерева (нарис «Лісоруби»); охоплює автор категорії казяття і ласки Божої; оповідь розгортається як свідчення про незвичайні події.

Своєрідність нарисів полягає також у помітних впливах на жанр патерикової новели та життя. Риси патерикової новели проявляються у семи нарисах («Під одним небом, на одній землі», «Воронич», «Лісники», «Рибовод», «Щедрага», «Микола Ілліч», «Окриленість») таким чином: баченням виробництва як незвичайного місця, де відбувається перетворення долі людей; сприйняттям праці як акту добровільного й усвідомленого служіння; показом сумлінного служіння, через яке обрані прилучаються до чуда (винаходи, інтуїція, звичайна незвичайність, новаторство, відкриття в собі нових обдаровань), що змінює на краще життя інших людей; актуалізацією тільки тієї частини історії життя людини, якою вона пов'язана із виробництвом; моральним уроком – сприйняти труд як шлях до духовного зростання людини, як чудо можливості співтворення світу.

У нарисі «Джерела» спостерігаються риси життійної літератури: автор виписує родовід героя, вказуючи на його виняткові здібності, провіденціалізм, що приводить людину до певного роду діяльності, скромність і смиренність у служінні.

І. Чендей крізь призму християнських джерел виокремив велич людини праці. Впливи християнської літератури на світоглядну систему письменника пов'язані із набутими знаннями і вихованням у батьківському домі.

Вихід збірки посприяв поверненню І.Чендея до активного письменницького життя після гонінь, пов'язаних із книгою «Березневий сніг» (1968).

Ключові слова: Іван Чендей, нарис, патерикова новела, життє, соціалістичний реалізм, жанр, провіденціалізм.

Формулювання проблеми. Збірка нарисів лауреата Національної літературної премії ім. Т. Шевченка Івана Чендея (1922 – 2005) «Свалявські зустрічі» (1977) заклала підвалини в завершення процесу гонінь на письменника, а також – ініціювала повернення митця у літературний процес Закарпаття. Іван Михайлович нотував у своїх Щоденниках, що це видання постало мовби «кисневою подушкою» [Щоденник 2021, с.359] у його життєвих випробуваннях. А вже після опублікування прозової книги «Березневий сніг» (1968) майже десятиліття не міг прорватися до читацької аудиторії.

Аналіз досліджень. Збірка «Свалявські зустрічі» привернула увагу журналістів, критиків, літературознавців того часу (В.Марко, В.Поп, В.Фединишинець, К.Волинський, Р.Андрейко) [Письменник Іван Чендей 2006, с. 27–28] не лише цікавістю та актуальністю видання, а розумінням, що рецензія підтримає письменника, допоможе йому перебороти опалу.

Василь Марко відзначав, що автор у нарисах на перше місце ставить людину, а не трудові процеси, зауважив щодо благородної мети письменника: «розкрити джерела трудового й творчого піднесення людини, умови розквіту її таланту» [Марко 1978, с. 146]. Вказав також на суперечливі враження від книги. З одного боку, щасливі знахідки письменника в підході до теми, а з іншого, – «впадає у вічі неординарний рівень освоєння матеріалу, дещо одноманітні принципи його подачі» [Марко 1979, с. 145]. Проте бачить книгу про сучасника актуальною в сьогоденні.

З теплотою зустрів вихід книги «Свалявські зустрічі» Василь Поп. У журналі «Вітчизна» він підкреслив: «Природно, що в нарисах на виробничу тему І.Чендей акцентує увагу і на душевних якостях людини. Він виявляє джерела ентузіазму <...> наших робітників, духовне багатство нашого сучасника» [Поп 1978, с.205]. Також літературознавець відзначив душевну щедрість письменника в змало-

ванні людини. Продовжив свої міркування В. Поп у рецензії на книгу, вміщеній в обласній газеті «Закарпатська правда»: «Свалявські зустрічі» докладне і художньо проникливе слово письменника про наш день, пристрасні, зацікавлені роздуми про час і людину, про досягнуте і турботи» [Поп 1977].

Долучився до розмови про книгу науковець Кость Волинський: «Ті зустрічі виявилися справді цікавими, змістовно багатими і щедрими. Щедрими на людську духовність і душевість, окриленість і красу...» [Волинський 1977]. Також він наголосив на цікавому фактажі книги, її художній виразності, «просвітленості» текстів та глибини роздумів автора [Волинський 1977].

Загалом, книга І. Чендея була сприйнята схвально. Усі літературознавці вказали на особливу увагу письменника до людини, вписували цю книгу в контекст «виробничого» нарису, відзначали ліризм оповідей. Зрозуміло також, що науковці трактували матеріали цієї книги з позицій часу.

Нині, простежуючи доробок І. Чендея цілісно, зауважуємо певні закономірності розбудови художнього світу письменником і в цій книзі, що є наслідком насамперед християнського виховання митця. Вагома частина прозових творів І. Чендея закорінена у біблійний контекст [Гнатюк 2019, с. 228–244]. Отож, як християнська парадигма стоїть у нарисів, з'ясовуємо у статті.

Мета статті – простежити своєрідність нарисів у «Свалявських зустрічах» Івана Чендея. **Методи дослідження** – біографічний, культурно-історичний, індуктивний, дедуктивний.

Виклад матеріалу. Іван Чендей активно освоював жанр нарисів із молодих років, працюючи журналістом у газеті «Закарпатська правда». Такий досвід сприяв вигранюванню художньої майстерності письменника, оскільки нарис пролягає як у площині публіцистичній, так і в художній, бо представляє «художньо-публіцистичну мімітичну нарацію на документальній основі з поглибленою емпіричною достовірністю, в якій зображені справжні факти, події, конкретні люди» [Літературознавча енциклопедія 2007, с.96].

Радянська періодика, зазвичай, розвивала портретний, проблемний, подорожній нарис, які частіше акцентували на соціалістичних звершеннях і перевагах існуючого ладу. Безперечно, нарис мали дидактичні цілі – спрямувати читача на відповідну ідеологічну світоглядну платформу. Так чи інакше кожен журналіст пропонував матеріал, який входив у рамки нових реалій. Не був винятком і Іван Чендей, про що свідчать численні дописи митця у періодиці. Також письменник був автором двох збірників нарисів «Верховино, мати моя» (1960) про художню самодіяльність села Довге Закарпатської області та «Коли на ранок благословлялося» (1967) про життя Дмитра Вакарова.

До написання «Свалявських зустрічей» І. Чендей приступив у зрілому віці (на порозі 55-ліття), переживши доленосні перипетії й особисті трагічні втрати. У Щоденниках розмірковував: «Дорого заплачено за виступ, у якому я був сміливим

до безоглядності, дорого заплачено за надруковану в Мюнхенській «Сучасності» статтю-лист до Олесь Гончара; дорого заплачено за «Березневий сніг» – мою книгу найкращу і серцю моєму дитину найдорожчу; дорого заплачено за виступ на могилі П.В.Лінтура – людини світлої і прекрасної, жертви нашого непомірного часу в ставленні до серця, душі, чутливості і таланту...» [Чендей 2021, с. 353]. У Києві вже танула крига довкола імені І. Чендея, і 1975 року побачила світ його книга «Зелена Верховина» у столичному видавництві. Збірка «Свалявські зустрічі» стала своєрідним «відкупним» для обласного керівництва.

Образ людини праці в соціалістичному суспільстві був по-особливому затребуваний радянською ідеологією. Річ не лише в тому, що особистість, котра має трудові звитяги, слід шанувати, а в тому, аби показати радянській людині, що головним у її житті є праця, незважаючи на свята, вихідні і післяробочий час у лоні сім'ї. Тому так культивувалися «виробничі романи», в яких розповідалося про героїв, що забули родинне життя, розваги і цілком віддавалися праці в цеху, на виробництві, на полях Батьківщини, у конструкторському бюро. Завдання таких текстів – ілюструвати досягнення постаті, котра надає перевагу загальному над індивідуальним. І тоді вона: перевиконує план, отримує грамоти та державні нагороди, здобуває авторитет серед громади, а її фото – на дошці пошани. Оскільки ж художні твори писалися у творчому методі соціалістичного реалізму, то й більшість із них була схожа на розгорнутий художньо оздоблений нарис відповідної тематики.

Сюжети книги Івана Чендея розгортаються довкола розвитку й функціонування «одного з найбільших підприємств Закарпаття – Свалявського ордену Трудового Червоного прапора лісокомбінату» [Чендей 1977, с. 4]. Письменник заходився писати про осіб діявства цього підприємства. На фоні спостережень письменника середини 70-х: «Проїшовшись по місту вечірньому, зайшовши до центральних крамарень, я взявся голови. За 30 літ радянської дійсності на Закарпатті ледве-ледве можна було б пригадати ще один такий мізерний Новий рік – в магазинах порожньо – м'яса нема, ковбаси нема..., риби нема. Мізерія гнітить і спонукає до мислі: куди ми підійшли?» [Чендей 2021, с. 305], Свалявське виробництво бачилося йому своєрідним еталоном господарства, благодатною лакуною, що забезпечує потреби особи.

Водночас митець усвідомлював, що радянське настійне підпорядкування особистого загальному губить волю людини. Про це згадував у Щоденниках 1976 року: «Прокляттям плину часу від Адама і Єви <...> було дедалі більше втоптування і розтоптування волі людини, підпорядкування нерідко того особистого, в якому людина найбільше виражалася» [Чендей 2021, с.314]. На Свалявському лісокомбінаті він відчув баланс між загальними й особистими інтересами людини. Тож перейнявся його долею і принципами організації виробництва.

Нариси І. Чендея позначені снагою письменника-художника настільки, що лише справжні приз-

вища, зазначені у збірці, свідчать, що йдеться про реальних осіб, а не вигаданих персонажів. Тексти книги, як і художній твір, формують зображуваний світ, що виявляється у численних пейзажах, портретах, світі речей, що оточують героїв, художніх деталях, увазі до характеру героїв, його еволюції, описується середовище, в якому формується людина. Активно письменник використовує флешбеки, повертаючись від подій 70-х років ХХ століття до минулого. Окреслена ретроспектива, зрозуміло, потрібна авторові, аби показати переваги радянського способу господарювання і життя над капіталістичним минулим (такі вимоги поставив для себе). Тож портрети-нарисы формують збірку «виробничих» нарисів, написаних у традиціях соціалістичного реалізму.

Від відповідного радянського виробничого роману «виробничі» нарисы І. Чендея відрізняються відсутністю постаті ретрограда, чи того, хто шкодить загальній справі, і що з ним вступає у двобій позитивний герой/позитивно мислячі персонажі; відсутні також покази нескінченних дискусій на виробничі теми та фанатичної участі осіб у соцзмаганнях. Адаже у «Свалявських зустрічах» автор малює насамперед особливий мікроклімат, що побутує на підприємстві, де кожен має можливість закономірно розвиватися, порівнюючи свої сьогоднішні звитяги із учорашніми, а не стаючи у двобій із колегами по виробництву, не блокуючи своєї особистої волі.

У великому колективі кожна людина перебуває «на місці», підживлюючи середовище лісокомбінату як чарівного локусу, куди завжди можуть потрапити бажані самореалізації. Особливо це стосується молоді, котра щоденно трудиться тут, водночас здобуваючи освіту в технікумі чи виші, тобто розвивається інтелектуально й духовно. А це означає – краще втілює своє покликання і, відповідно, служить людям. Гармонійне поєднання взаємозв'язку у віднайденні себе і служінні людям – основа успіху не лише особистості, а й колективу, в якому вона трудиться.

Іван Чендей зумів побачити у лісокомбінаті не сукупність виробничих проблем, а спілку людей, готових працювати без зайвої метушні. Увага до кожної трудової, сказати б, маленької людини – ознака, що впадає в око, коли читаєш твір. 1976 року у Щоденниках І. Чендея писав: «Так, нехай саме повага до Людини піднімається високо. Нехай Людина не буде «гвинтиком», а багато людей «масами». Нехай бережеться достоїнство кожного, хто на землю прийшов у материнських муках не для того, аби вік промучитися, а для того, щоб прожити в щасті, спокої, труді для добра та радості» [Чендей 2021, с. 317].

Образ виробництва формується І. Чендеєм через персоналії різного рівня, котрі трудяться в поті чола, внаслідок чого й виникає своєрідне диво – перетворення не лише в душах працівників, але й зміна якості життя людей, котрі користуються відкриттями й виробами робітників лісокомбінату.

Книга являє низку портретних нарисів, по-

даних І. Чендеєм крізь призму патерикової новели чи життя, що реалізується через спосіб підходу до описуваної особистості, яка здатна офірувати свій труд-служіння для поліпшення добробуту земляків, людей-ближніх, осягаючи концепт вічної любові, а не для «голої» ідеї будівництва ідеального комуністичного суспільства.

Дотримуючись жанрової специфіки портретного нариса, Іван Чендей наповнив його давнім традиційно-християнським підходом до теми, піднісши натхненну працю робітника до служіння обраних, а результат творчої праці – до *чуда*, яке містить складову провіденціалізму.

Таким чином, у сучасний жанр нариса І. Чендей увів риси патерикової новели. Специфіка патерикової новели полягає в прославленні певного локуса, який заснований тривалими чесними намірами й служінням його духовних провідників і дістав благословення Вищої сили. Книжники «до уваги брали історичні, побутові, психологічні, казково-фантастичні події або вчинки, які мали повчальний зміст» [Білоус 2009, с. 158]. У патерикових новелах йдеться про Богообраність певного місця й заслуг батьків-засновників. А це, відповідно, змінює долі нових покликаних, хто прибуває у цей намолений простір, формуючись із новобранців у обраних. Тому «в основі багатьох патерикових сюжетів – чудо, яке слугує засобом інтриги, зміщення просторово-часових координат (сон, видиво, видіння), охудожнення фантастичних перетворень, а також є потужним чинником впливу на емоційне сприймання всього, про що йдеться» [Білоус 2009, с. 158].

Розгортання нариса за давньою християнською схемою дає письменнику можливість піднести категорію праці до височини святості, а не до зашорених радянською системою показників перевиконання норми, за ширмою яких відбувалося знецінення людини. Враження І. Чендея від досягнень лісокомбінату були щирими: «Побувавши (25-26-27/III [1976 р.] на Свалявському лісокомбінаті, я побачив чимало отого прекрасного, що радує. Більше чистоти, більше механізмів і доброї оснащеності на якість і легшу працю. Як добре, коли нічого не стоїть на місці, рухається до кращого!» [Чендей 2021, с. 329].

До християнської літератури середніх віків веде нас і побудова книги: десять нарисів обрамлено творами «Добрий день, Сваляво!» та «До зустрічей, Сваляво!». Оце обрамлення мовби відображає традиційні для давньої літератури зачин-дозвіл для того, щоб розпочати оповідь, і завершення-молитву, де висловлюється вдячність за можливість висловитися і прохання благ та благословення для об'єкта твору. Загальна ж кількість творів у збірці – дванадцять, що провадить читача і до біблійної символіки.

У назві нарису-вступу «Добрий день, Сваляво!» прочитується не лише вітальне слово до містечка Закарпаття, а й перегук з відомими словами Павла Тичини, що ними звертався до нашого краю у 40-ві роки ХХ століття: «Будь здорова, Закарпатська Україно!». І та й інша апеляція – починається із прославлення місцевості. І. Чендей акцентує на

надзвичайно привабливих пейзажах. Ця краса природи (а краса природи завжди сприймається як ознака Божественної прихильності. У вірші П.Тичини – теж: «Ой прекрасні ваші гори,/ славні і чудесні люди!» [Тичина 1947, с. 1]) веде до розуміння, що тут живуть особливо привабливі душевно люди, які своїм трудом продовжують творення світу: «*Проходжу по твоїх рівних, дощами обмитих вулицях і вдивляюся в обличчя твоє. Бо хочу тебе глибинно відчувати й збагнути. З плину літ, що над тобою пронеслися довгими віками, мене ваблять не карби на твоїм лиці, не сивина на твоїх скронях, а мудрість твого великого досвіду, твоя вічна молодість і краса...*» [Чендей 1977, с. 5].

«Тому знову і знову до тебе, Сваляво, мовлю уклінно:

– *Добрий день!*» [Чендей 1977, с.7].

Такий зачин – наче звертання до Сваляви за дозволом і благословенням, аби розпочати оповідь про неї.

Входження до містечка теж у письменника ритуальне: він звертається до вітрів історії, до полетів на нашій землі і за нашу землю людей. Нарис «Під одним небом, на одній землі» відзначає специфіку населення Сваляви, рід занять, тяглість покоління та злам епох, що відбувся після Другої світової війни і позначився на долі краю. Вслід за традиціями давньої літератури, автор найперше вклоняється пращурам, представникам того світу, що відійшов, залишивши для нас головне – життя. Разом з тим, світ тих, хто полинув у вічність, спонукає суших до відповідальності за свій життєвий вибір. Розмова з минулим – відповідальність і для самого автора, яка налаштовує на відповідний тон розповіді, кут зору у висвітленні подій.

Християнське світобачення письменника виявляється у назві нарису «Під одним небом, на одній землі», яка, може, й мимохіть, але асоціативно веде читача до відомої колядки «Небо і земля, небо і земля нині торжествують».

За принципом патерикової новели складено нарис «Воронич». Зауважимо, що винесення імені/прізвища головного героя до заголовку оповіді теж є ознакою патерикової новели (згадаймо «Киево-Печерський патерик»). Труд сформував Василя Воронича, повідує нам автор, портретуючи героя: «*З Воронича, певно, можна б ліпити модель для скульптури. Таким незвичайно доладним, зібраним у роботі він є... Він увесь – заклопотаність, аби так було як годиться, – прудко, надійно, без небажаної пригоди... Саме тому на його роботу – це слово тут пасує куди більше за мляве «праця» – на нього при роботі можна задивлятися і захоплюватися*» [Чендей 1977, с. 21]. Осаяність В. Воронича трудом, з'ясовує І. Чендей, вияскравилася «*за тридцять три роки (роботи – О.І.) на одному місці*» [Чендей 1977, с.23] у Свалявському лісокомбінаті. Саме цей заклад і колектив сприяють зростанню душі трудівника. Він свідчить: «*без них мені ніяк не виходить*» [Чендей 1977, с. 23]. І діяльність його вже йде не від почуття обов'язку, а «*від серця і повноти розуміння свого покликання*»

[Чендей 1977, с.23], до того ж символіка Христового числа *тридцять три* свідчить, сказати б, про золоту повноту його служіння. То й розвинувся чоловік у новатора підприємства, людину, як називає І. Чендей, «*звичайну незвичайністю*» [Чендей 1977, с. 28]. До речі, герої патерикових новел теж люди, котрі у звичайності своїй зуміли стати знаряддям, що через нього явилось людям чудо, отже – стали незвичайними. У нарисі «Воронич» передано диво натхненної праці, яка переростає у служіння.

Нарис «Лісники» об'єднує розповідь про трьох чоловіків, доля яких покликала до роботи в лісництво. Цим твором читач мовби наближається до життя не одиничних персон, а до життя цілої «братії». Простота буттєвого устрою, розуміння природи, вміння трудитися (і, лаконічний штрих, мовляв, ці риси прищеплені їм у селянській батьківській хаті) вказують на те, що лісники сповідують християнську пасторальну простоту і мудрість. Зрубуючи ж дерево, не перепиняють соки великого Дерева життя, а міркують про вчасну зеленолисту заміну. Або, як каже Дмитро Русин: «*я завжди тішу себе уявами про ліс дорослий зі співом птахів, з оленями, з шумом і шелестом, як віє вітер і паде дощ*» [Чендей 1977, с. 37]. І в цих словах відчувається повчальний зміст.

У нарисі «Лісники» Іван Чендей вводить історію й свого роду: згадує батьків, дитинство, перші ще шкільні підробітки, які, до речі, нагодилися у лісництві. Такі автобіографічні імпресії – не випадкова художня прикраса. Митець, мовлячи про селянське походження, стверджує, що він родом із тієї ж трудової «братії», з тих, кому може довіряти суспільство, бо праця супроводжувала і його батьків, і його самого усе життя. У тексті також метафорично прочитується близькість між діянням лісника і письменника: як лісник вирубує дерева, мріючи про дорослий, здоровий і повноцінний ліс, так і письменник – «рубає» словом, мріючи про краший світ. Це натяк уважному читачеві на причини створення «Березневого снігу» та своєрідна сповідальність перед можновладцем.

Концепт сповідальності передбачає присутність каяття. Категорія каяття відчувається в нарисі підтекстуально. Ідеться про каяття письменника перед рідними, котрі через його рішучу позицію потерпають наразі разом із ним. Введення образів батьків у контекст нарису сприймається і словом вдячності до них, і вибаченням за переживання, яких завдав.

Чудо інтуїції трудівника виписує Іван Чендей у нарисі «Рибовод». Герой твору Михайло Бакус, котрий винайшов оригінальний спосіб розведення форелі, одного разу прокинувся вночі, бо «*тягне до інкубатора*» [Чендей 1977, с. 55]. Ця думка спонукала піти до розплідника. Як виявилось, малий личочок перепинив протік води до ванночки, бо «*воронку собою затулив*» [Чендей 1977, с. 56]. Якби рибовод знехтував цим раптовим імпульсом і не пішов серед ночі до інкубатора, було б загублено тисячі ікринок, а це означає – загублено приплід риби. Хоча жодних стягнень по службі він не зазнав би

через таку втрату, але сам факт події підкреслює почуття відповідальності працівника за свою роботу і вдень, і вночі, а відтак через рибовода проявляється провіденціалізм (адже прокинувся він серед ночі раптово!). Означений збіг обставин підкреслює: виробництво є особливим!

Можливо, сила інтуїтивного відчуття осяяла рибовода саме тому, бо він долучився до містерійного дійства – чуда зародження нового життя (запліднення ікри і догляд за нею), тож і Висока допомога прийшла йому в потрібний час. Власне, цей нарис є ключовим в оприявленні дива, що трапилося на Свалявському лісокомбінаті, і його можна представити як вияв ласки Божої до рибовода, людини, котра допомагає вирощувати рибу (коли апостоли, звертаючись до біблійної традиції, ловили її в сіті). До слова, коли людина мислить категоріями *гріх, каяття, кара, ласка Божя, спасіння*, то вона немовби приймає «біблійний хронотоп» [Пелешенко 2004, с. 56] у реальне життя, і час тоді для неї починається «від сотворення Богом світу, а завершується Страшним судом» [Пелешенко 2004, с. 56]. Таким було сприйняття історичного часу середньовічним книжником, автором патерикових текстів. Таке ж сприйняття часу, відчуваемо, близьке І. Чендею.

У цих зустрічах Іван Чендей прагне зцілення й власної душі. Серце літератора відігривається серед людей комбінату: «У грубці привітно потріскували дрова, приємно було погрітися і відпочити після доріг по намоклому березневому снігу» [Чендей 1977, с. 62]. Зрозуміло, що слова «березневий сніг» вписані у цей текст не випадково, а як натяк на свою опальну книгу. І ми свідки ще одного чуда – заспокоєння душевної втоми письменника, що є теж виявом ласки Божої. Бо ж специфічне, осяяне, місце впливає на кожного, хто прийде сюди, і шле кожному те, чого той потребує.

Митець вбачає божественне чудо й у багатогранному обдарованні людини, про яку в народі кажуть «на всі руки майстер». Нарис «Щедротя» саме про таку людину – Михайла Нібака. Заголовок нариса примушує задуматися: про яку щедроту йдеться? Чи тільки про щедроту майстра-винахідника? Чи про божественну щедроту, яка заклала в одну людину стільки талантів і дала змогу виявитися на роботі?

Короткі біографічні відомості про героя цього нариса, як і в деяких інших нарисах – лише телеграфно інформують про майстра своєї справи, аби показати, що розквіт особистості відбувся саме в обраному локусі, що мовби притягує до себе обраних. Іван Чендей представляє звичайне робоче місце як таке, що змінює людські долі. Так і в патерикових новелах книжники уславлювали ту місцину, яка змінює характер життя людини.

Нарис, який можна назвати серцевиною твору, присвячений директору Свалявського лісокомбінату М.І. Алексію, людині, котра заклала підвалини підприємства, створила на ньому справжню атмосферу натхнення, отже виплекала винятковий локус. Його постать виграною рисами батька колективу,

трудова «братія», бо розуміє, що «людина росте в колективі» [Чендей 1977, с. 91]. Він порадник, моральний авторитет, суддя, уважний господар підприємства, котрий дбає не лише про підлеглих, а й про їхні родини, бо, зазначає автор: «З колективом росте і керівник підприємства» [Чендей 1977, с. 91]. Онаяомлення із принципами керування М.І.Алексія письменник прописує у «Щоденниках»: «Учора побував на Свалявському лісокомбінаті. Приємно був вражений будинком, в якому розмістяться дитсадок і дит'ясла. Подібної споруди нема в Ужгороді. Директор Микола Алексій сам захоплено ходив по поверхах й з радістю оглядав ті приміщення, що справді стануть зручними та світлими для виховання малят. Все робиться докладно, з любов'ю і тою увагою, що не на рік, не на два, а на багато літ...

Алексій – господар добрий, дбайливий, з умінням бачити широко» [Чендей 2021, с. 358].

Прийомний день у директора комбінату автор описує як своєрідне паломництво сваявчан. Вони жаліються, просять, скаржаться, вимагають, а М.І. Алексій співчуває, радить, вирішує їхні проблеми, врегульовує конфлікти. Письменник показує прагнення директора допомогти людям, котрі стікаються до нього, наче діти до батька, визнаючи його професійність і мудрість.

Цей нарис рясніє злободенними ідеологічними кліше: соціалістична розбудова суспільства, підготовка до з'їзду комуністичної партії, завдання для колективу на п'ятирічку, переваги нового способу життя над дорадянським тощо. Розуміємо, що були певні вимоги до такого типу літератури й І.Чендей їх дотримувався. У цьому руслі обраний навіть заголовок: «Микола Ілліч». Інші нариси у заголовку представлені прізвищами персоналій, про яких йдеться. Однак тут у назві прописано «Микола Ілліч». І – не дарма. Складава «Ілліч» веде читача до вживаного в радянський час по батькові, яким називали Леніна. Таким чином, оте по батькові директора – Ілліч – постає мовби художньою деталлю, що без зайвих уточнень вказує і на «радянський родовід» директора, а відтак на радянські витоки його мудрості як керівника, організаторських здібностей, невтомність, здатність заснувати життя соціалістичної громади.

У зазначеному нарисі Іван Чендей прописує і своє ім'я, долучаючи історію власного трудового шляху. Автор розповідає про дитинство, коли доводилося шукати заробітку для себе і сім'ї на лісопильному заводі поблизу Дубового. Намистинки спогадів письменника демонструють уважному читачеві, що починав митець свою працю на виробництвах, пов'язаних із лісозаготівлею, тобто аналогічних до Свалявського лісокомбінату. У такий спосіб І. Чендей знову ж таки показує свою єдність із чесним колективом радянського підприємства й трудовим людом Закарпаття.

Однак цікавим є патериковий аспект нариса, і він теж простежується в імені директора. Письменник загострює увагу на тому, що підлегли називають його на прізвище – Алексій. Воно зручне, бо

має в собі відгомін імені Олексій, а також це значно коротша форма, ніж ім'я та по батькові. До всього ж це ймення веде нас до давньоминулого «Життя Олексія, чоловіка Божого», що, ясна річ, було відоме Іванові Чендею. Агіографічна пам'ятка акцентує на служінні Олексія людям, а також на тому, що до відходу преподобного у вічність оточення не здогадувалося, що поруч з ними живе праведник. Через прізвище Олексій (а прізвище має набагато глибший часовий контекст, ніж по батькові) і простежується основне ідейне навантаження нарису, що єднає його із літературою книжників – це возвеличення подвигу служіння та вічний ракурс взаємозв'язку «сьогоднішнє – майбутнє», коли тільки з відстані десятиліть усвідомлюється вагомість нинішнього служіння людини.

Штрихово окреслює Іван Чендей родовід Олексія, називаючи його, вихідця із Тячівщини (отчого краю письменника), та його дружину «інтелігентами з селян» [Чендей 1977, с. 98], котрі працюють на совість. Беручи до уваги, що йдеться в цьому нарисі й про самого письменника та його селянське походження, то він мовби виписав і власні корені «інтелігента із селян» та життєві принципи.

Утретє в книзі письменник звертається до способу розповіді про декількох славних осіб в одному творі. Це нарис «Окриленість», заголовок якого знову веде нас до християнської традиції, а відтак до міфології. Мрія людини мати крила і літати, як птах – давня, а класичний її варіант знаходимо в міфі про Ікара. У християнській літературі крилами обдаровуються сили, наближені до Бога. Образ крил закономірно проник у літературу шістдесятників через відому «Баладу про крила» Івана Драча та вірш «Крила» Ліни Костенко. У поезії цей образ став синонімом натхнення, обдаровання, а головне, того, що не підконтрольне жодній людині чи черговому розпорядженню.

Розуміння окриленості, як благословенного руху людини від буденності до манливої далечини, прописує Іван Чендей: «Окриленість – мрія у здійсненості, бо вона скрізь, де будуючий неспокій. Без дива окриленості не було б пізнання, як не було б казки, пісні, легенди. Не було б всього, що найповніше відкриває людину, сповнює нездоланної сили волі й духа. Свято радості і щастя – окриленість» [Чендей 1977, с. 99]. У незвичайному локусі виробництва окриленість пов'язується із натхненною працею, яка мовби перетворюється в пізнання дивного одкровення, коли людина робить відкриття і винаходи. Петро Островка, Михайло Бруняк, Василь Готько – відомі у своїй галузі трудівники, через яких проявилось чудо відкриття невідомого, тож вони мовби співпричетні до творення світу в сучасності.

У канву цього твору письменник знову додає автобіографічні елементи – спогади про дивака-майстра зі свого села, котрий збирав літальний апарат. І хоча майстер зазнав поразки у польоті, усе ж односельцями сприймався як винахідник. У ланцюжку успіху: бажання, знання, дія – майстрові забракло знання для побудови літального апарату.

Тому не дивно, що знання ще з часів середньовіччя вважалися Божественним одкровенням. Тому високі уми плекали навчальні заклади, особливо університети, тієї пори.

Іван Чендей акцентує, що *чудо* Божественного одкровення – знання – дало змогу працівникам Свалявського лісокомбінату стати справжніми винахідниками. Автор виступає немов свідок руху людства від інтенції до усвідомленої дії. У християнському вченні надважливими вважаються свідчення очевидців про якісні зміни, які стаються в обраному локусі.

Як патерик, так і «Свалявські зустрічі» містять зразки творів, що несуть відгомін полемічної літератури. Полеміка в історичних пам'ятках виникає на матеріалі протиставлення свій/чужий і набирає конфесійного звучання. У чому ж вбачає позицію свій/чужий Іван Чендей? У нарисі «Невипита склянка води» він описує сім'ю, яка ввійшла в секту, звісно, припинивши стосунки з родиною. Цікаво, письменник не виступає проти людей, котрі не бажають працювати, чи є ретроградами, чи невігласами на підприємстві, а за канонам християнської літератури виводить полеміку на конфесійний рівень, обговорюючи сектантство. І в цьому миттець, свідомо чи підсвідомо, слідує традиції християнської літератури.

Відчувається й вплив життійної літератури на збірку «Свалявських зустрічей». Життє розлого описує життєвий шлях «реальних або легендарних осіб, котрих християнська церква проголосила святими» [Білоус 2009, с. 412], а також мовить про дива, які здійснюються святими по смерті.

Нарисові «Джерела» властиві деякі риси життя: простежується детально родовід головного героя, місце народження, зв'язки його батьків, виїмовість характеру й уподобань з ранньої юності, пошук і віднайдення свого життєвого призначення, а обрана лікарська діяльність робить його причетним до оздоровлення, зцілення людей, провіденціалізм веде героя до місця, де він найкраще виконуватиме свою місію. У такий спосіб автор розповідає історію життя головного лікаря району, котрий згодом взяв також на себе художнє керівництво і диригування хором районного споживчого товариства (очолював колектив упродовж 42 років), – Мирослава Чайковського. «Батьківська скрипка, – пише І. Чендей, – зберігається у нього дома, як бережеться дорогоцінна реліквія, інколи до рук її бере, ласкавим поглядом на неї дивиться, мов чує батькових долонь тепло, биття його творчого серця. В такі хвилини знову і знову мовби припадає до джерела, котре носить з глибин і вже собі не має ціни, бо не тільки живильно гасить спрагу, але й на сонці засвічується» [Чендей, 1977 с. 198].

Наш герой з дитячих літ опановував музику й мав благословення розумітися і в інших науках. В образі М. Чайковського письменник, сказати б, втілює ідеал людини-гуманіста, інтелігента, особистості, яка у своєму багатстві – інтелектуальному й духовному – подвійно служить громаді, даруючи їй здоров'я й радість. Під його керуванням

з'являється можливість голосам сваяльчан влитися у небесний хор і бути почутими. Тож Мирослав Чайковський представлений І. Чендеєм як образ духовного поводиря.

Цей нарис автор готував, коли вже збірник був у видавництві. У 1977 році Іван Чендей «став ближче знайомим із Мирославом Степановичем Чайковським – заслуженим лікарем і заслуженим працівником культури УРСР із Сваляви. Душею, серцем, мудрістю дійсно достойний інтелігент! Було б таких і подібних багато-багато!.. Сподіваюся, що нарис про лікаря і хориста Чайковського М.С. буде і вдалим, і потрібним» – писав у Щоденниках [Чендей 2021, с. 375–376, с.378].

У нарисі І. Чендей підхопив майже столітнє спостереження Івана Франка: «Пісня і праця – великі дві сили! Я їм до скону бажаю служити; Череп розбитий – як ляжу в могилі, Ними лиш зможу для правнуків жить!» [Франко 1981, с. 66] і розкрив його у сучасному вимірі. Тому для нарису про М. Чайковського був обраний формат з елементами житія (висвітлюється літератором триваючий життєвий шлях героя), бо так найкраще звучить осанна вдячності за осягнення дива служіння людям.

Пісня постає втіленням натхнення, еллану, окриленості, щедрості, відданості людей, що знайшли своє покликання на виробництві Свалявського лісокомбінату, – оце і є джерела розвитку й функціонування підприємства. Нарис «Джерела» за назвою міг би відкривати збірку, але він серед завершальних, наче відповідь на запитання, яке висить у повітрі: яким чином постало таке незвичайне виробництво?

Варто зауважити на порядок слів у вірші І. Франка: «пісня і праця», а не «праця і пісня». Йдеться ж про працю одухотворену, працю в задоволення, працю як творче осяяння, а не в сенсі гірких Шевченкових спостережень: «Робота тяжкая, ніколи/ І помолитися не дадуть!» Іван Чендей хотів бачити оновлене життя закарпатця у щасливому поєднанні «пісні і праці» на відміну від «роботи тяжкої». Феномен Свалявського лісокомбінату у 70-ті рр. ХХ ст. мовби став для письменника тим локусом, де очікуване поєднання відбулося. Отже, йдеться про формування виняткового місця на теренах Закарпаття, що окреслюється І. Чендеєм (пригадаємо християнський світогляд), як Рай «земний» [Пелешенко 2004, с. 155]. Цікаво, що поняття Раю «земного» «тісно пов'язане з міфами про «золотий вік» [Пелешенко 2004, с. 156], який, зазначає Ю. Пелешенко, виписаний ще Гесіодом: «Зовсім, немов добровільно, й робив кожний радо й охоче./ Тихо йшла праця, і ріс між усіма блаженний достаток./ Множились стада овець, над людьми була ласка Божя. (Переклад І.Франка)» [Пелешенко 2004, с. 156].

Органічне продовження «Джерел» – нарис «Дорога», побудований на щоденникових нотатках юної робітниці лісокомбінату. На завершальних сторінках книги розкривається діяльність підприємства як своєрідний «лист у вічність», як здобутки, що «Ними лиш зможу для правнуків жить!»

(І.Франко). Письменник використовує прийом показу ситуації «із середини»: як молодь сприймає свої можливості на виробництві і що вважає для себе оптимальним. А відтак дає оцінку: чи продовжуватиметься ними справа батьків підприємства і трудової братії? Чи має виробництво майбутнє? Звісно, відповідь, що складається на основі щоденникових спостережень дівчини, позитивна. Так, має, а заголовок нарису підтверджує – лісокомбінат у виробничій дорозі. У дорозі до людей, до майбутнього.

Із дня нинішнього зазначимо, що героями нарисів «Свалявських зустрічей» виступають чоловіки. Жіночі персони тільки супроводжують розповіді епізодично. Лише останній нарис присвячується дівчині, яка щойно розпочала своє трудове життя, і саме її образом ілюструється рух підприємства в ногу з часом. У такий спосіб нарис наповнюється діалогом минуле – майбутнє: з апелюванням до минувшини починається книга (нарис «Під одним небом, на одній землі») і проектуванням будучини (нарис «Дорога») – завершується.

«До зустрічей, Сваляво!» – назва мініатюри-прощання автора зі Свалявою і побажання їй гарного майбутнього: «І Свалява уже зі мною всякдень, і я в постійному перед нею неоплатному боргу. Саме тому, чи гоже мені їй казати «до побачення»? Певно негоже! А через це вже озиваюся до неї:

– Бувай з дорова, Сваляво! Щастя тобі світлого і радісного, чарівно

прекрасна Сваляво! До нових зустрічей з тобою!» [Чендей 1977, с. 27].

У цих словах знову відчуємо відлуння рядків П.Тичини «Будь здорова, Закарпатська Україно!»

Як зазвичай, патерикові новели містять моральні уроки. Головний урок «Свалявських зустрічей» – сприйняти труд як шлях до духовного зростання людини, вияв тільки її волі, як акту служіння громаді, як чудо можливості співтворення світу.

Коли вдивляємося у літературу середньовіччя, спостерігаємо, як знайомство із виїмковим місцем та його служителями змінює людей, котрі осягають його велич. Так, наприклад, у Києво-Печерському патеріку розкривається образ князя Святополка, що був вражений постаттю Прохора-чорноризця, через якого Бог являв чудо людям. У «Свалявських зустрічах» образ «навернутого» певним чином торкається постаті письменника (це виявляємо у прописаних митцем автобіографічних фактах та імпресіях). На сваяльській землі він пройшов мовби очищення-послух, після якого готовий повернутися до активного письменницького життя.

Слова Івана Чендея були можновладцями почуті. Від книги «Свалявські зустрічі» письменник «великого не чекав» [Чендей 2021, с. 359], оцінюючи її так: «Книга в основі своїй прохідна, в черзі з тих, які також потрібні для майбутнього. Документальне подання статей, добре слово про людей конкретної праці – діло важливе і необхідне. Кому не є приємним почути чи прочитати про себе?..» [Чендей 2021, с. 359]. До речі, три оповідання, які вмістив І.Чендей

у цій збірці, було за наказом вилучено. Замість них письменнику вдалося додати нарис «Джерела», «коли метал вже в друкарні лежить з верстки уже готового» [Чендей 2021, с.378]. А в 1979 році побачили світ нові книжки митця: «Казка білого інею» (Ужгород), «Теплий дощ» (Київ), у журналі «Жовтень» (Львів) надруковано повість «Сестри».

Висновки. Отже, книзі І. Чендея «Свалявські зустрічі» притаманні елементи християнської середньовічної літератури. Біблійні аспекти простежуємо у символіці чисел: дванадцять (кількість творів у збірці), тридцять три (нарис «Воронич»); символіці образів: риби (нарис «Рибовод»), дерева (нарис «Лісоруби»); охоплює автор категорії каяття і ласки Божої; оповідь розгортається як свідчення про незвичайні події.

Своєрідність нарисів полягає також у помітних впливах на жанр патерикової новели та житія. Риси патерикової новели проявляються у семи нарисах («Під одним небом, на одній землі», «Воронич», «Лісники», «Рибовод», «Щедрота», «Микола Ілліч», «Окриленість») таким чином: баченням виробництва як незвичайного місця, де відбувається перетворення долі людей; сприйняттям праці як акту добровільного й усвідомленого служіння; показом сумлінного служіння, через яке обрані при-

лучаються до чуда (винаходи, інтуїція, звичайна незвичайність, новаторство, відкриття в собі нових обдарвань), що змінює на краще життя інших людей; актуалізацією тільки тієї частини історії життя людини, якою вона пов'язана із виробництвом; моральним уроком – сприйняти труд як шлях до духовного зростання людини, як *чудо* можливості співтворення світу.

У нарисі «Джерела» спостерігаються риси життєвої літератури: автор виписує родовід героя, вказуючи на його виняткові здібності, провиденціалізм, що приводить людину до певного роду діяльності, скромність, смиренність у служінні.

Іван Чендей крізь призму християнських джерел вияскравив велич людини праці, оскільки був переконаний: лише істинність вічної любові може піднести Людину високо в діяннях, а не знецінити її окриленість.

Впливи християнської літератури на світоглядну систему письменника пов'язані із набутими знаннями і вихованням у батьківському домі. Ця наука проросла у його естві, супроводжувала все життя, підтверджуючи спостереження самого Івана Чендея: «Від усього можемо відмовитися, звідусіль втекти. Не можемо відмовитися від себе і неможливо від себе втекти» [Чендей 2012, с. 9].

Література:

1. Білоус П. Історія української літератури XI – XVIII ст. Київ: ВЦ: «Академія», 2009. 434 с.
2. Волинський К. Щедрі зустрічі. *Рад. Україна*. 1977. 20 верес.
3. Ігнатювич О. Синхромія: монографія. Ужгород: ТИМПАНИ, 2019. 275 с.
4. Літературознавча енциклопедія: у двох книгах/ авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т.2. 624 с.
5. Марко В. Зустрічі з сучасниками. *Жовтень*. 1978. №7. С145-147.
6. Пелешенко Ю. Українська література пізнього середньовіччя (друга половина XIII-XV ст.). Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції. Київ: ПЦ «Фоліант», 2004. 423 с.
7. Письменник Іван Чендей: біобібліографічний покажчик / уклад.: О.Г. Люта, Л.О.Смочко, М.І.Трещак. Ужгород: Видавництво «Мистецька лінія», 2006. 175 с.
8. Поп В. Проникаючи й осмислюючи. *Закарпатська правда*. 1977. 22 жовт.
9. Поп В. Зустрічі, знайомства, відкриття. *Вітчизна*. 1978. №12. С.204–206.
10. Тичина П. Будь здорова, Закарпатська Україно!: вірш. *Закарпатська Україна*. 1947. 29 июнь. 8 с.
11. Франко І. Твори в двох томах. Київ: Дніпро, 1981. Т.1. 534 с.
12. Чендей І. Свалявські зустрічі: нариси. Ужгород: Карпати, 1977. 228 с.
13. Чендей І. Спалахи іскрин. Ужгород: Ліра, 2012. 128 с.
14. Чендей І. Щоденники. Книга 2. Ужгород: РІК-У, 2021. 688 с.

References

1. Bilous P. (2009) Istoriiia ukrainskoi literatury XI – XVIII st. [History of Ukrainian Literature of the 11th – 18th Centuries]. Kyiv: VTs: «Akademiiia». 434 s. [in Ukrainian].
2. Volynskiy K. (1977) Shchedri zustrichi [Generous Meetings]. *Rad. Ukraina*. 20 veres [in Ukrainian].
3. Ihnatovych O. (2019) Synkhromiia: Monohrafiia [Synchromia: Monograph]. Uzhhorod: TIMPANI. 275 s. [in Ukrainian].
4. Literaturoznavcha entsyklopediia: u dvokh knykhakh (2007) / avt.-uklad. Yu.I. Kovaliv [Literary Encyclopedia: in Two Books]. Kyiv: VTs «Akademiiia». T.2. 624 s. [in Ukrainian].
5. Marko V. (1978) Zustrichi z suchasnykamy [Meetings with Contemporaries]. *Zhovten*. №7. S.145–147 [in Ukrainian].
6. Peleshenko Yu. (2004) Ukrainska literatura piznoho serednovichchia (druha polovyna XIII-XV st.). Dzhherela. Systema zhanriv. Dukhovni intentsii [Ukrainian Literature of the Late Middle Ages (Second Half of the 13th – 15th Centuries). Sources. System of genres. Spiritual intentions]. Kyiv: PTs «Foliant». 423 s. [in Ukrainian].
7. Pysmennyk Ivan Chendei: biobibliohrafichnyi pokazhchyk (2006) / uklad.: O.H. Liuta, L.O. Smochko, M.I. Treshchak [Writer Ivan Chendei: Biobibliographic Index]. Uzhhorod: Vydavnytstvo «Mystetska liniia». 175 s. [in Ukrainian].

8. Pop V. (1977) Pronykaiuchy y osmysliuiuchy [Penetrating and Understanding]. *Zakarpatska pravda*. 22 zhovt [in Ukrainian].
9. Pop V. (1978) Zustrichi, znaiomstva, vidkryttia [Meetings, Acquaintances, Discoveries]. *Vitchyzna*. № 12. S. 204–206 [in Ukrainian].
10. Tychyna P. (1947) Bud zdorova, Zakarpatska Ukraino!: Virsh [Be Healthy, Transcarpathian Ukraine!]. *Zakarpatskaya Ukraina*. 29 yiun. 8 s. [in Ukrainian].
11. Franko I. (1981) Tvory v dvokh tomakh [Works in Two Volumes]. Kyiv: Dnipro, 1981. T.1. 534 s. [in Ukrainian].
12. Chendei I. (1977) Svaliavski zustrichi: narysy [Svaliavsk Meetings: Essays]. Uzhhorod: Karpaty. 228 s. [in Ukrainian].
13. Chendei I. (2012) Spalakhy iskryn [Flashes of Sparks]. Uzhhorod: Lira. 128 s. [in Ukrainian].
14. Chendei I. (2021) Shchodennyky. Knyha 2 [Diaries. Book 2]. Uzhhorod: RIK-U. 688 s. [in Ukrainian].

THE UNIQUENESS OF ESSAYS IN THE WORKS OF IVAN CHENDEY ("SVALIAVA MEETINGS" BOOK)

Abstract. The collection of essays "Svaliava Meetings" (1977), by the winner of Shevchenko National Prize Ivan Chendei (1922 – 2005), is devoted to the story of the Svaliava Timber Mill and its employers. The writer draws attention to the special microclimate of the enterprise, where one can find a harmonious combination of finding themselves and serving people.

I. Chendei's book has elements of Christian medieval literature. The biblical aspects can be traced in the symbolism of numbers: twelve (the number of works in the collection), thirty-three (essay "Voronych"); the symbolism of images: fish (essay "Fish Farmer"), trees (essay "Woodcutters"); the author covers the categories of repentance and God's grace; the narrative unfolds as a statement of uncommon events.

The uniqueness of the essays also lies in the noticeable influences of the patristic novella and the hagiography on the genre. The features of the patristic novella are manifested in seven essays ("Under One Sky, on One Earth", "Voronych", "Foresters", "Fish Farmer", "Generosity", "Mykola Illich," and "Inspiration") the following ways: seeing production as an extraordinary place where people's lives are transformed; perceiving labour as an act of voluntary and conscious service; showing conscientious service through which the chosen ones are involved in a miracle (inventions, intuition, ordinary uniqueness, innovation, discovery of new gifts) that changes the lives of others for the better; focusing solely on the person's life story related to production; a moral lesson to perceive labour as a path to a person's spiritual growth, as the miracle of co-creating the world.

In the essay "Sources", elements of hagiographic literature can be observed: the author traces the hero's lineage, highlighting their exceptional abilities, providential guidance that leads them to a specific kind of activity, as well as humility and modesty in their service.

I. Chendei, through the prism of Christian sources, highlighted the greatness of the working person. The influence of Christian literature on the writer's worldview is tied to the knowledge and upbringing he received in his parental home.

The release of the book contributed to Ivan Chendei's return to active literary life after the persecution related to his book "March Snow" (1968).

Keywords: Ivan Chendei, essay, patristic novella, hagiography, socialist realism, genre, providentialism.

© Ігнатович О., 2024 р.

Олександра Ігнатович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; член Національної спілки письменників України; oleksandra.ihnatoanych@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-2845-8545>

Oleksandra Ihnatovych – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; member of the National Union of Writers of Ukraine; oleksandra.ihnatoanych@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-2845-8545>